

SPOOKKLOVEN

WAAR CIJFERS RELATIVEREN,
KAN MENSELIJK CONTACT VERBINDEN

door Johan Gartworst

**‘ONS LAND IS ÉÉN GROOTMENINGENCIRCUS!
NIEMAND LUISTERT NOG NAAR ELKAAR.’**

Op straat, in de trein, aan de talkshowtafels – we klagen wat af over de verdeeldheid in ons land. Dit voorjaar woonde ik een lezing bij van Jan Willem Duyvendak, hoogleraar sociologie over zijn boek ‘Spookkloven’. In dit boek neemt hij een opvallende stelling in: veel van de tegenstellingen waarvan wij denken dat ze onze samenleving verdelen, blijken minder groot – of zelfs grotendeels in onze hoofden te bestaan. Hij onderzocht negen van deze ‘spookkloven’. De uitkomsten waren ook voor Duyvendak een grote verrassing. We pikken er een paar uit met aan het slot de vraag wat we hiermee kunnen.

‘De armoede wordt almaar groter’

In tegendeel. Op hoofdlijnen is de ontwikkeling positief. De armoede in de jaren tachtig was veel groter dan nu. Er zijn ook steeds minder arme mensen en minder kinderen die in armoede opgroeien. De resterende armoede wordt als des te schrijnender ervaren. Bovendien zijn veel mensen bang om arm te worden. Dit betekent niet dat armoede geen probleem is. Armoede wordt in het dagelijks leven stevig gevoeld door mensen die moeite hebben om rond te komen en zich zorgen maken over stijgende kosten. Soms sociaal buitengesloten raken. De boosheid in de samenleving zit vooral in het verschil dat er nog wél is en dat verschil wordt in de media heel groot gemaakt. Ook uit politiek gewin.

‘Mensen met een migratieachtergrond willen niet integreren’

Ook op het gebied van migratie doorbreekt het boek gangbare beelden. Volgens Duyvendak groeien mensen met en zonder migratieachtergrond in Nederland langzaam naar elkaar toe in waarden en levensstijl. Zo hebben de kinderen van analfabete jonge gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw maatschappelijk een enorme sprong gemaakt. Ze volgden goed onderwijs en werkten hard aan hun carrière. Enkelen kwamen ook in de Tweede Kamer terecht of werden burgemeester of minister. Sommige mensen en partijen willen dit niet erkennen omdat ze volgens Duyvendak verblind zijn door emoties. Volgens deze mensen kan de ander, die hier niet geboren is – en zeker de moslims – nooit een Nederlander worden.

‘De religieuze verschillen zijn groot!’

Tijdens de verzuiling waren de verschillen in leefwerelden pas echt groot. Je leefde binnen je eigen zuil. Duyvendak schetst hoe de ontkerkelijking van de afgelopen vijftig jaar tot gevolg had dat het belang van de christelijke religie in het sociale en politieke leven sterk afnam. Dit liep gelijk op met de komst van veel islamitische gastarbeiders waarvoor het geloof juist erg belangrijk is. Het aandeel moslims is overigens minder dan 6% van de bevolking maar toch blijkt uit vele onderzoeken dat religieuze verschillen als de belangrijkste scheidslijn in Nederland wordt ervaren. Het is vooral een kloof met de islam, een religie die als bedreigend wordt ervaren.

Zoeken naar verbinding en nabijheid

Wat is de betekenis van ‘Spookkloven’? Het boek nodigt uit om onderscheid te maken tussen feitelijke ongelijkheid en de beleving ervan. Juist die beleving – het gevoel achter te blijven – kan leiden tot wantrouwen en verwijdering tussen groepen. Voor een parochie betekent dit dat aandacht voor armoede niet alleen moet gaan over cijfers, maar vooral over concrete nabijheid: wie in onze gemeenschap heeft hulp nodig, wie voelt zich gezien, en waar kunnen we als geloofsgemeenschap het verschil maken? Boeken als dit kunnen ons ook helpen om met meer openheid en minder angst het gesprek aan te gaan. Ontmoeting, gezamenlijke activiteiten en persoonlijke verhalen kunnen bijdragen aan het doorbreken van vooroordelen. Waar cijfers relativeren, kan menselijk contact verbinden.

Woorden doen ertoe

Juist daarom is het belangrijk om niet alleen te spreken over ‘groeïende kloven’, maar te zoeken naar verbinding en solidariteit. We kunnen zelf, in onze woorden en beelden, bijdragen aan verdeeldheid óf aan verbondenheid. Deze opdracht sluit goed aan bij de christelijke roeping tot naastenliefde.

Duyvendak wijst tot slot op één wel bestaande kloof: die van vermogen. De welvaart is te ongelijk verdeeld. Dat vraagt om blijvende aandacht voor rechtvaardige verdeling en zorg voor kwetsbaren

Voor de leesbaarheid zijn er in dit artikel geen getallen en percentages gebruikt. Wie de diepte in wil:

SPOOKKLOVEN

WAAROM NEDERLAND MINDER GEPOLARISEERD
IS DAN WE DENKEN

Jan Willem Duyvendak
2025 Uitgeverij Thomas Rap

